

Oberoendereformen -
Interna förändringar för den centrala
domstolsadministrationen

Slutrapport

Förord

Regeringen beslutade den 19 juni 2025 att ge Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att de förslag som lämnats av regeringen i propositionen Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (prop. 2024/25:165) i fråga om en ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen ska kunna genomföras. Enligt uppdraget ska Domstolsverket i övrigt, i fråga om en ny ledningsform, utgå från de förslag som lämnats i betänkandet Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12). Domstolsverket har beslutat att dela upp regeringsuppdraget i två delar. Den ena delen avser Domstolsverkets interna arbete (de interna förändringarna). Den andra delen avser att utarbeta en process som gör det möjligt för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen.

Redovisningen av regeringens uppdrag kommer att ske senast den 31 mars 2026 och omfattar rapporterna från de två delarna av uppdraget.

Uppdragets ambition har varit att leverera en lättillgänglig rapport som visar de konsekvenser som följer av de olika förslagen om stärkt oberoende för domstolar och domare liksom om ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen. Rapporten skulle kunna användas som en intern vägledning för Domstolsverket över hur det fortsatta arbetet bör planeras och fortgå. Det är inte den här rapporten som utgör svar på regeringsuppdraget den 31 mars 2026, men majoriteten av avsnitten kommer att utgöra grunden för Domstolsverkets svar på nämnda uppdrag.

Rapporten är uppbyggd av tre delar där de olika delarna står för hur tidsangelägna konsekvenserna av förändringarna är. Den första delen avser konsekvenserna och dess effekter vilka kräver dialog med Justitiedepartementet för vidare hantering och ställningstagande. Den andra delen avser konsekvenser som behöver tas om hand redan nu av Domstolsverket. Dessa konsekvenser omfattas alltså av förberedelserna inför att styrelsen ska kunna starta sitt arbete. Den sista delen av rapporten avser konsekvenser som styrelsen får hantera efter att den kommit på plats. Det kan avse beslut som bara styrelsen kan fatta eller frågor som är av långsiktig och strategisk natur.

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
2	Uppdragsinformation	6
2.1	Bakgrund.....	6
2.2	Uppdragets mål.....	7
2.3	Uppdragsorganisation	7
2.4	Rapportering och kommunikation	7
3	Uppdragets genomförande.....	7
3.1	Uppdragets arbetssätt.....	7
3.2	Avgränsningar	8
3.3	Riskhantering	8
4	Uppdragets resultat	9
4.1	Behov av Justitiedepartementets ställningstaganden	9
4.1.1	Övergångsbestämmelser inför ikraftträdandet	9
4.1.2	Frågor gällande värmyndighetskap	10
4.1.3	Instruktion för Domstolsstyrelsen	11
4.1.4	Bemyndigande och effekt på nu gällande föreskrifter	12
4.1.5	Förordningsändringar	13
4.1.6	Anställningsvillkor för Domstolsstyrelsens direktör.....	14
4.1.7	Regleringsbrevens utformning vid ny ledningsform.....	15
4.1.8	Personalföreträdarförordningens tillämplighet.....	15
4.1.9	Begreppet Sveriges Domstolar	15
4.1.10	Utbildningsbehov.....	16
4.1.11	Säkerhetsprövning av styrelseledamöterna.....	16
4.1.12	Arvode till styrelseledamöterna.....	17
4.2	Konsekvenser att hanteras av Domstolsverket	17
4.2.1	Organisationsförändringar	17
4.2.2	Styrmodell, beredningsprocesser och strategiska forum	19
4.2.3	Förbereda rekrytering av direktören.....	22
4.2.4	Frågor gällande värmyndighetskap	22
4.2.5	Namnbyte från Domstolsverket till Domstolsstyrelsen	23
4.2.6	Kommunikation i förhållande till domstolarna/nämnderna	23
4.2.7	Ersätta uppdragen i regleringsbrevet	23
4.2.8	Ny arbetsordning samt besluts- och delegationsordning.....	23
4.2.9	Introduktion och utbildning för styrelseledamöter.....	24
4.2.10	Säkerhetsprövning av direktör med flera.....	24
4.2.11	Säkra digitala kommunikationsvägar för styrelsen	24
4.2.12	Nya dataskyddsbedömningar	25
4.2.13	Domstolsverkets föreskrifter	25
4.2.14	Titulatur	25
4.3	Konsekvenser att hanteras av Domstolsstyrelsens styrelse.....	25
4.3.1	Rekrytering av direktör	25
4.3.2	Att besluta om ny arbetsordning	26
4.3.3	Ny styrmodell och nya styrningsprocesser.....	26
4.3.4	Styrelsens ansvar att ge myndigheten uppdrag.....	26
4.3.5	Verksamhetsmål för domstolarna	26
4.3.6	Deltagande vid myndighetsdialogerna	26
4.3.7	Medlemskap i ENC.....	26

Revisionshistorik

Revision	Datum	Beskrivning	Författare
PA1	2026-02-12	Första utkast	ME
PA2	2026-02-25	Utkast att lämna till GD	ME, KWB, LS, EF, JF
PA3	2026-02-27	Utkast att lämna till LGR	EF, KWB, LS, JF
A	2026-03-06	Beslutad version Version beslutad av generaldirektör Mikael Forsgren	EF

1 Sammanfattning

Domstolsverket har inventerat vilka konsekvenser införandet av en ny ledningsform medför och vilka åtgärder som behöver vidtas för att reformen ska kunna genomföras till den 1 april 2027. Resultaten redovisas i tre delar: frågor som kräver ställningstaganden från Justitiedepartementet, åtgärder som Domstolsverket behöver vidta inför styrelsens tillträde, samt frågor som den nya styrelsen behöver hantera.

Frågor som kräver departementets ställningstagande

Domstolsverket har identifierat ett antal frågor där myndigheten inte kan gå vidare med sina förberedelser utan att regeringen eller departementet först tar ställning. Flera av dessa har direkt koppling till den pågående lagstiftningsprocessen och behöver hanteras skyndsamt.

De mest angelägna frågorna är:

- övergångsbestämmelsernas utformning, där nuvarande förslag innebär att varken rekrytering av myndighetens direktör eller utseende av ledamöter i Domaransvarsnämnden kan genomföras i tid för ikraftträdandet och
- formerna för värdmyndighetskapet för Domarnämnden och Domaransvarsnämnden, där Domstolsverket bedömer att ett fullständigt värdmyndighetskap enligt lagförslaget inte kan förberedas och implementeras före verksamhetsstart.

Därutöver behöver departementet ta ställning till utformningen av Domstolsstyrelsens instruktion, hur bemyndiganden och föreskriftsrätt överförs vid övergången, nödvändiga förordningsändringar, regleringsbrevens utformning i den nya ordningen, anställningsvillkoren för direktören, arvodesbeslut för styrelseledamöterna samt vem som ansvarar för säkerhetsprövning av styrelseledamöter.

Åtgärder som Domstolsverket behöver vidta

Domstolsverket behöver bygga den organisatoriska och administrativa infrastruktur som krävs för att styrelsen ska kunna börja arbeta vid tillträdet. Det innebär bland annat att:

- anpassa styrmodell och beredningsprocesser till ett kollektivt beslutsfattande,
- förbereda förslag till ny arbetsordning med mandatfördelning mellan styrelse och direktör,
- förbereda rekrytering av direktör så långt det är möjligt,
- utreda Domstolsakademins framtida placering i organisationen,
- säkra digitala kommunikationsvägar för styrelsen, samt
- genomföra nödvändiga uppdateringar av rutiner, styrdokument och dataskyddsbetyg.

Flera av dessa åtgärder förutsätter att departementet först har tagit ställning i de frågor som beskrivs ovan.

Frågor för styrelsen

Den nya styrelsen behöver vid sitt tillträde fatta beslut om bland annat anställning av direktör, ny arbetsordning och ny styrmodell. Styrelsen behöver också ta ställning till frågor av mer strategisk karaktär, däribland hur verksamhetsmålen för domstolarna ska utformas, myndighetens

resursbehov och förutsättningarna för ett svenskt medlemskap i European Network of Councils of the Judiciary (ENCJ).

2 Uppdragsinformation

2.1 Bakgrund

Regeringen beslutade i april 2025 om propositionen Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (prop. 2024/25:165).

Propositionen behandlar bland annat förslagen till grundlagsändringar i betänkandet Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12) som lämnades av 2020 års grundlagskommitté. Kommittén var parlamentariskt sammansatt och samtliga ledamöter ställde sig bakom förslagen till regeringen. I propositionen föreslås ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Ändringarna syftar till att göra det svårare att ändra grundlag samt att ge ett stärkt konstitutionellt skydd för det långsiktiga oberoendet för domstolarna och domarna.

När det gäller den del av propositionen som handlar om att stärka domstolarnas oberoende föreslås att en grundlagsreglering av den centrala domstolsadministrationen införs, som garanterar att den myndighet som ansvarar för den centrala domstolsadministrationen – det som idag är Domstolsverket – får en självständigare ställning i relation till regeringen. Regleringen innebär bland annat att myndigheten ska ledas av en styrelse där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare. I styrelsen ska det även ingå två domstolsanställda som inte är domare. Förslagen i propositionen innebär vidare att det av grundlag ska framgå att grundläggande frågor om myndighetens uppdrag och ledning ska omfattas av ett lagkrav. I propositionen föreslås också att det av grundlag ska framgå att regeringen utnämner ordinarie domare efter förslag av ett särskilt organ (Domarnämnden), där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Regeringen har med anledning av detta gett Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att de förslag som lämnats i propositionen ska kunna genomföras. Domstolsverket ska i övrigt, i fråga om en ny ledningsform, utgå i från förslagen i SOU 2023:12.

Domstolsverket utgår i sitt arbete därutöver även från förslagen som lämnas av Domarutredningen i betänkandet Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56). Domstolsverket har därför, efter dialog med departementet, även berett frågor om bland annat värmyndighetskap för Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Uppdraget har i den frågan också genomfört dialog med Domarnämnden.

I denna rapport används begreppet Sveriges Domstolar som ett samlingsbegrepp för de särskilt angivna domstolar och myndigheter som anges i 1 § förordning (2007:1073) med instruktion för Domstolsverket. I bestämmelsen räknas de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, hyres- och arrendenämnderna, Rättshjälpsmyndigheten och Rättshjälpsnämnden upp. Domstolsverket räknar även in verket självt i samlingsbegreppet. Det ska noteras att det under arbetet har uppmärksammats att begreppet Sveriges Domstolar inte har något entydig definition och att begreppet kan tolkas på olika sätt i olika

sammanhang. För ytterligare läsning om begreppet Sveriges Domstolar, se avsnitt [4.1.9](#).

2.2 Uppdragets mål

Målet med detta uppdrag är att identifiera och analysera:

- vilka konsekvenser införandet av en ny ledningsform innebär för Domstolsverket,
- vilka organisatoriska förändringar som behövs i Domstolsverket för att den nya ledningsformen ska kunna införas, och
- vilka ytterligare åtgärder som bedöms vara nödvändiga för att en ändrad ledningsform ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt i tid till lagens ikraftträdande.

Uppdragets resultat ska redovisas i en rapport till uppdragsledningen den 2 mars 2026. Svar på regeringsuppdraget ska därefter redovisas den 31 mars 2026.

2.3 Uppdragsorganisation

Uppdragets ledare har varit Erika Finn, tjänstledig rådman vid Varbergs tingsrätt och anställd på Ekonomiavdelningen på Domstolsverket.

Övriga uppdragsdeltagare har involverats vid behov. Det har ingått verksamhetsutvecklare från Ekonomiavdelningen, HR-specialist från HR-avdelningen och jurister från Rättsavdelningen. Vid uppdragets specialiserade analysmöten har även fler yrkeskompetenser ingått, till exempel från Ekonomiavdelningen, Säkerhetsstaben, Avdelningen för domstolsutveckling och Domstolsakademin.

2.4 Rapportering och kommunikation

Uppdragsledaren har rapporterat till uppdragets ledning bestående av enhetschefen för Planeringsenheten Josefin Fyhrlund.

Uppdragsledaren har även hållit Domstolsverkets ledningsgrupp informerad och delaktig under uppdragets genomförande.

3 Uppdragets genomförande

3.1 Uppdragets arbetsätt

Uppdraget inleddes med dialoger med samtliga avdelningschefer för att få en bred förståelse av hur avdelningarna tyckte att de skulle kunna bidra på bästa sätt. Ledningsgruppen blev tidigt involverad genom föreläsningar och diskussionsfrågor för att förbereda myndigheten inför den nya ledningsformen och den förändringsledning som krävs för att genomföra arbetet på ett samordnat och klokt sätt.

Uppdraget har presenterat omvärldsbevakning för ledningsgruppen. Uppdraget har tittat närmare på andra styrelsemyndigheter och genomfört intervjuer, djupintervjuer och studiebesök. De myndigheter som har intervjuats är Skatteverket, E-hälsomyndigheten, Jordbruksverket, Arbetsgivarverket och Trafikverket. Studiebesök har genomförts hos Göteborgs universitet och E-hälsomyndigheten.

Förändringsledning är en strukturerad process för att leda individer och organisationer genom förändringar, med fokus på att skapa förståelse och acceptans för nya metoder och strategier. Vikten av att skapa förtroende för förändringen betonades därför och förändringsledning påbörjades tidigt.

Inledningsvis genomförde uppdraget en inventering och riskanalys med fokus på styrning och ledning. Under oktober till december 2025 genomfördes elva workshops, varav cirka hälften hade specialiserade teman såsom juridik, ekonomi eller HR. Vid dessa workshops identifierades och analyserades en mängd olika konsekvenser av att genomföra lagförslagen. Specialisterna som deltog har formulerat en beskrivning om respektive konsekvens som i sin tur är en del av denna rapport.

Under uppdragets gång har Domstolsverket haft en löpande konstruktiv dialog med Justitiedepartementet om frågeställningar som identifierats.

Uppdragsledaren har deltagit vid samverkan med arbetstagarorganisationerna. Uppdraget har vidare haft regelbundna avstämningsmöten med Uppdraget om nomineringsprocess och med Förstudien om namnbyte. Detta för att skapa samordning kring budskap och information, skapa goda förutsättningar i arbetet där beroenden funnits mellan uppdragen, men också för att identifiera skärningspunkter och avgränsningar i respektive arbete.

Det finns därtill en kommunikationsplan för uppdragets arbete, vilken ständigt utvecklats och uppdaterats. Avstämningsmöten har därför även genomförts regelbundet med kommunikationsavdelningen för att se över kommunikationsplanens aktiviteter; både i förhållande till det interna- och det externa perspektivet. Planens aktiviteter har under uppdragstiden integrerats med kommunikationsbudskap om förändringsledning. I det sammanhanget har uppdraget engagerat HR-specialist och kommunikatör för att få bästa möjliga utfall.

3.2 Avgränsningar

Detta uppdrag har inte omfattat följande.

- Den del som avser att utarbeta en process som gör det möjligt för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen. Det uppdraget genomförs under diarienummer 2025/862 och har redovisat sina slutsatser den 2 mars 2026.
- Arbetet med att planera för Domstolsverkets namnbyte till Domstolsstyrelsen. Det uppdraget genomförs som en förstudie under början av 2026 under diarienummer DOV 2025/1640 och ska redovisa sina slutsatser den 30 april 2026.
- Att föreslå lösningar på de identifierade områdena. Uppdraget har alltså haft en inventerande karaktär.

3.3 Riskhantering

Riskhantering är en process för att identifiera, analysera och värdera risker samt ta fram och genomföra åtgärder för att reducera risker som behöver hanteras.

En riskanalysworkshop med fokus på ledning och styrning genomfördes i november 2025 av uppdraget i samverkan med medarbetare på Planeringsenheten på Domstolsverket.

De identifierade riskerna värderades utifrån vilka konsekvenser det skulle bli för verksamheten om riskerna skulle inträffa. Sannolikheten för att de skulle inträffa bedömdes också. De allvarligaste riskerna har hanterats under uppdragets gång. Riskanalysens resultat kommer att användas även i det fortsatta arbetet med genomförande av rapportens resultat.

4 Uppdragets resultat

4.1 Behov av Justitiedepartementets ställningstaganden

I detta avsnitt redovisas de konsekvenser av reformen som förutsätter ställningstaganden från regeringen eller Justitiedepartementet innan Domstolsverket kan gå vidare med sina förberedelser. Det handlar om frågor där den rättsliga ramen ännu inte är fastlagd – avseende lagstiftning, förordningar eller övergångsbestämmelser – och där Domstolsverket därför inte ensidigt kan vidta de åtgärder som behövs. Flera av frågorna har direkt bäring på lagstiftningsprocessen och behöver hanteras i god tid före ikraftträdandet den 1 april 2027.

4.1.1 Övergångsbestämmelser inför ikraftträdandet

Merparten av lagändringarna rörande den nya domstolsadministrationen ska träda i kraft den 1 april 2027. Bestämmelserna om hur ledamöter och ersättare utses i Domstolsstyrelsen, Domarnämnden och Domaransvarsnämnden föreslås dock träda i kraft redan den 1 januari 2027. Till dess ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse har tillträtt äger äldre föreskrifter om vem som utövar myndighetens ledning fortsatt giltighet, dock längst till och med den 31 mars 2027.

Domstolsverket har identifierat fyra frågor där övergångsbestämmelsernas nuvarande utformning skapar problem som behöver lösas för att reformen ska kunna genomföras.

Styrelsens befogenheter före ikraftträdandet

Det är oklart vad styrelsen får och kan göra under perioden mellan det att ledamöterna utses (tidigast den 1 januari 2027) och det att övriga lagändringar träder i kraft den 1 april 2027. De föreslagna övergångsbestämmelserna anger att äldre föreskrifter om myndighetens ledning fortsatt gäller till dess styrelsen har tillträtt, men det kvarstår tolkningsfrågor. Är styrelsen beslutsför sedan den har utsetts, och i så fall i vilken myndighets namn? Ska det förstås som att generaldirektören utövar myndighetens ledning under hela perioden fram till den 1 april 2027, även om styrelseledamöterna är utsedda dessförinnan?

Utan klagörande finns en risk för att det under en avgörande övergångsperiod råder osäkerhet om vem som leder myndigheten och vilka beslut som kan fattas.

Anställning av myndighetens direktör

Av den nya bestämmelsen i 11 kap. 15 § RF framgår att myndighetens chef (direktören) anställs av styrelsen. Eftersom bestämmelsen föreslås träda

i kraft den 1 april 2027 torde det innebära att styrelsen kommer att kunna utse direktören först det datumet, även om styrelsen skulle vara utsedd dessförinnan.

Det finns skäl att beräkna tiden för ett rekryteringsförfarande till fyra till sex månader, särskilt med beaktande av uppsägningstid och en eventuell säkerhetsprövning. Myndigheten kan då stå utan ordinarie myndighetschef en lång tid och i stället fall behöva använda sig av en ställföreträdande myndighetschef.

Det är av stor vikt att myndighetens direktör finns på plats så snart det är möjligt, för att ge bästa förutsättningar att skapa förtroende för den nya ledningsformen i myndigheten och i Sveriges Domstolar. Den nya ledningsformen förutsätter att dynamiken fungerar mellan styrelse, inklusive dess ordförande, direktören och den övriga myndighetsledningen i Domstolsstyrelsen. Om en viktig del av denna kedja saknas finns en uppenbar risk att dynamiken inte blir optimal från start.

Möjlighet att komplettera budgetunderlaget

Att budgetunderlag för kommande treårsperiod lämnas in en månad innan Domstolsstyrelsens styrelse finns på plats, innebär att möjligheterna till styrelsens strategiska beslut kring långsiktiga finansieringsbeslut dröjer. En nytillträdd styrelse skulle kunna se behov av att förmedla sin syn på verksamheten och dess resursbehov till regeringen utan att behöva invänta det budgetunderlag som ska lämnas den 1 mars 2028. Frågan om övergångsbestämmelser i denna del behöver ses över.

Domaransvarsnämnden

Ledamöterna och ersättarna i Domaransvarsnämnden ska förordnas av regeringen. Innan regeringen utser en ledamot eller ersättare ska den inhämta förslag från Domstolsstyrelsen.

Den föreslagna regleringen utgår från att Domstolsstyrelsens styrelse ska föreslå ledamöter och ersättare i Domaransvarsnämnden och att ett sådant förslag inte ska delegeras till annan. Ett sådant nomineringsförfarande förutsätter i praktiken att ledamöterna och ersättarna i styrelsen har tillträtt i god tid innan den 1 april 2027, samtidigt som de inte kan tillträda tidigare än den 1 januari 2027. Dessutom behövs beredningstid inom departementet.

Utifrån nuvarande lydelse av förslag till övergångsbestämmelser ser Domstolsverket inte hur utnämmandet av Domaransvarsnämndens ledamöter ska fungera i praktiken om myndighetens ledning ska finnas på plats den 1 april 2027. Utan särskilda övergångsbestämmelser kommer Domaransvarsnämnden därför att sakna ledamöter vid ikraftträdandet.

4.1.2 Frågor gällande värdmyndighetskap

I och med att Domstolsstyrelsen föreslås bli värdmyndighet för Domarnämnden och Domaransvarsnämnden har Domstolsverket påbörjat en utredning kring vad det innebär att vara värdmyndighet.

Utifrån hur bestämmelserna i den föreslagna lagen om domstolar och domare har utformats kommer de praktiska frågorna kring vad ett värdmyndighetskap innebär och vilka förberedelser som behöver vidtas att kunna besvaras först i och med de överenskommelser som myndigheterna enligt lagförslaget ska träffa.

Det framgår av SOU 2025:56 (s. 243) att Domstolsstyrelsen, Domarnämnden och Domaransvarsnämnden bör vara tre i organisatoriskt hänseende åtskilda men likvärdiga myndigheter som var för sig svarar för vissa frågor av central betydelse för domstolarnas och domarnas oberoende och att ingen av dem i något avseende bör omfattas av de andras verksamhetsområden. Myndigheterna bör vara sinsemellan självständiga. Utifrån detta har Domstolsverket utgått från att nämnderna kommer att få egna organisationsnummer. De torde inte heller ingå i begreppet Sveriges Domstolar, jfr 1 § Domstolsverkets instruktion. För det fall att Justitiedepartementet i någon del skulle avvika från förslagen i utredningarna kan Domstolsverket behöva revidera de bedömningar av förslagets konsekvenser som gjorts hittills.

Domstolsverket har identifierat att det medför ett stort antal svårigheter att stötta en myndighet utanför Sveriges Domstolar som har ett eget organisationsnummer. Exempelvis skulle hantering av löner/arvoden, skatteredovisning, ekonomisk redovisning, momsredovisning, finansieringsfrågor, in- och utbetalningar kräva ett annat sorts uppdrag än vad som verkar kunna omfattas av ett värdmyndighetskap. Domstolsverket bedömer att Domstolsstyrelsens uppdrag i sådant fall i relevanta delar skulle behöva likna Statens servicecenters uppdrag snarare än ett begränsat värdmyndighetskap. De stordriftsfördelar som kommer av att Statens servicecenters utbud står till förfogande för samtliga statliga myndigheter saknas för Domstolsstyrelsen. Exempelvis skulle troligtvis ett separat ekonomisystem behöva upphandlas och sättas upp för Domarnämnden respektive Domaransvarsnämnden. Vidare behöver nya bankkonton öppnas och knyts till Riksgälden och administreras genom någon sorts fullmaktsförfarande. Dessutom skulle frågor kring exempelvis processer, ansvarsfördelning, behörighetstilldelning, servicenivåer, kontrollrutiner, ansvarsmatriser, dataskydd, delad intern styrning och kontroll och uppsättningar av löne- och ekonomisystem och dess anpassningar behöva ses över.

Domstolsverket bedömer att ett fullständigt värdmyndighetskap, innefattande egna ekonomisystem, bankkonton, skatteredovisning och momsredovisning för respektive nämnd, inte kan förberedas och implementeras innan verksamhetsstart våren 2027. Den arbetsinsats som krävs bedöms vara avsevärt mer omfattande än vad som motiveras av nämndernas verksamhetsvolym. Domstolsverket bedömer därför att löne- och ekonomirelaterade frågor bör hanteras av en myndighet med detta som kärnverksamhet, såsom Statens servicecenter eller Kammarkollegiet. Vad gäller lokaler, kontorsmateriel, viss IT och upphandling bedömer Domstolsverket att sådant kan tillhandahållas av Domstolsstyrelsen på motsvarande sätt som idag gäller för Domarnämnden.

4.1.3 Instruktion för Domstolsstyrelsen

Enligt den information Domstolsverket har fått från Justitiedepartementet kommer det att tas fram ett förslag på ny instruktion för Domstolsstyrelsen som verket kommer att få lämna synpunkter på. Gällande den kommande instruktionen är det angeläget att utformningen sker i samråd mellan Domstolsverket och departementet. Det är av vikt för verksamheten att säkerställa att den nya instruktionen omfattar de delar i nuvarande instruktion som behövs för att verksamheten ska kunna bedrivas på samma sätt som idag.

Vad gäller beredskapsfrågor har analyser visat att Domstolsverket enligt muntlig överenskommelse med domstolarna samordnar beredskapsfrågorna inom Sveriges Domstolar. Det är lämpligt och önskvärt att denna samordningsroll framkommer och förtydligas i myndighetens instruktion. Domstolsverket önskar därför lämna ett förslag till utformning av en ny bestämmelse i Domstolsstyrelsen instruktion (eller om lämpligare i lag).

Det Insynsråd som finns i dag har till uppgift att utöva insyn i Domstolsverkets verksamhet och ge generaldirektören råd. I och med att en styrelsemyndighet tillskapas behöver bestämmelsen i instruktionen om att det ska finnas ett insynsråd tas bort.

Det finns även frågor om definition av samlingsbegreppet Sveriges Domstolar som kan aktualiseras vid instruktionskrivningen, se vidare i avsnitt [4.1.9](#).

4.1.4 Bemyndigande och effekt på nu gällande föreskrifter

Domstolsverkets föreskriftsrätt vilar på bemyndiganden i myndighetens instruktion och i andra förordningar. Om dessa bemyndiganden inte överförs korrekt till Domstolsstyrelsen vid ikraftträdandet riskerar myndigheten att sakna rättslig grund att utfärda föreskrifter. Det behöver också klargöras vad som gäller för redan beslutade föreskrifter under övergången samt om rätten att besluta om föreskrifter ska kunna delegeras från styrelsen till direktören.

Domstolsstyrelsens rätt att utfärda föreskrifter

Domstolsverket har beslutat om ett stort antal föreskrifter utifrån bemyndiganden i såväl 10 § förordning med instruktion för Domstolsverket som annan reglering, exempelvis 2 § förordning (1997:406) om offentlig försvarare.

Beroende på hur Domstolsverkets instruktion och däri reglerat bemyndigande kommer att ändras behöver det klargöras vilka effekter det får för de föreskrifter som nu hämtar sitt bemyndigande från instruktionen, det vill säga om nuvarande föreskrifter kommer att behöva upphävas alternativt revideras. Effekten av reformen behöver även utredas för de föreskrifter som hämtar sitt bemyndigande från andra regelverk. Det behöver också beaktas att Domstolsverket idag har bemyndiganden som inte nyttjas. Det pågår även arbete med att ge Domstolsverket ytterligare bemyndiganden (se exempelvis betänkandet Rättssäkerhetens pris, SOU 2025:111).

Domstolsverket författningssamling (DVFS)

Reglering om Domstolsverkets författningssamling (DVFS) finns i författningssamlingsförordningen (1976:725); se särskilt 9 § och bilaga 1 till förordningen.

Det behöver klarläggas om vi i det fortsatta arbetet kan utgå från att bilagan kommer att ändras enligt följande.

Utgivande myndighet: Domstolsstyrelsen

Benämning: Domstolsstyrelsens författningssamling

Förkortning: DSFS

Särskild föreskrift: Utnyttjas också av Notarienämnden

Beslutanderätt; delegering?

Delegation av rätten att meddela föreskrifter

Av 4 § 5p och 5 § myndighetsförordningen (2007:515) framgår att det är myndighetens ledning som beslutar i ärenden som avser föreskrifter och att beslutet inte får delegeras. Om en lag eller en förordning innehåller en bestämmelse som avviker från myndighetsförordningen gäller dock den bestämmelsen (1 § andra stycket myndighetsförordningen).

Det behöver tydliggöras om huvudregeln, att det är styrelsen som ska fatta beslut om föreskrifter, ska fortsätta gälla eller om avsteg ska göras. Om avsteg ska göras, ska i så fall en bestämmelse införas som ger styrelsen rätt att delegera rätten att besluta om föreskrifter till myndighetschefen? (Se exempelvis 14 a § förordningen [2015:284] med instruktion för Socialstyrelsen där det anges att styrelsen får överlåta till myndighetschefen att besluta Socialstyrelsens föreskrifter. Detta gäller inte föreskrifter som har särskild principiell betydelse eller annars är av större vikt.)

Behovet av övergångsbestämmelser/tillfälliga bemyndiganden behöver också utredas. Exempel på en situation där övergångsbestämmelse behövs är om en föreskrift ska beslutas innan styrelsen är på plats, men träda i kraft efter att reformen genomförts.

4.1.5 Förordningsändringar

Det bedöms att det finns ett behov av att se över domstolarnas instruktioner och regeringens styrning av domstolarna genom förordningarna eftersom domstolarnas koppling till den politiska makten ska minska. Domstolsverket har identifierat behov av angelägna förordningsändringar när det gäller överprövning av vissa domstolsbeslut, bestämmelser om förlängning av anställningen i domstolarnas instruktioner och bestämmelsen om ledighet för domare i förordningen (2019:723) om ledighet för domare.

Domstolsverkets överprövning av vissa domstolsbeslut

Domstolsverket har till departementet vid flera tillfällen lyft frågan om det även fortsättningsvis bör vara Domstolsverket som överprövar vissa domstolsbeslut. Frågan gäller dels 9 § förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna, dels bestämmelserna i samtliga domstolarnas instruktioner som anger att ”beslut i andra administrativa ärenden än anställningsärenden får överklagas hos Domstolsverket”.

Bestämmelser om förlängning av anställningen i domstolarnas instruktioner

Enligt nuvarande ordning gäller enligt respektive domstolsslags instruktion att en ordinarie domare som vill vara kvar i anställningen efter uppnådd ålder för avgångsskyldighet ska ansöka om det hos Domstolsverket. Om Domstolsverket anser att ansökan inte bör beviljas ska ärendet överlämnas till regeringen (se tex. 57 a § förordning [1996:381] med tingsrättsinstruktion). Dessa bestämmelser nämns i SOU 2025:56 (s. 414f.) och det föreslås att Domstolsstyrelsens beslut i en fråga om förlängning av anställningstiden inte ska få överklagas. Om lagstiftaren ändå gör bedömningen att beslutet ska få överklagas bör enligt förslaget överklagande ske i förvaltningsrättslig ordning. Det lämnas dock inte några konkreta författningsförslag. Behov av förändringar beror på vilka förslag som lämnas i kommande proposition.

Bestämmelsen om ledighet för domare

Utöver det som nämns i domstolarnas instruktioner finns också en bestämmelse i 9 § i förordning om ledighet för domare som anger att om domstolen eller Domstolsverket anser att en ansökan om ledighet inte bör beviljas, ska ärendet överlämnas till regeringen. Även denna bestämmelse bör ses över om det i stället ska vara Domstolsstyrelsen som överprövar dessa typer av beslut.

4.1.6 Anställningsvillkor för Domstolsstyrelsens direktör

Domarutredningen lyfter i sina förslag (jfr SOU 2025:56 s. 457 f.) situationen när en arbetstagare har två anställningar och situationen att var och en av anställningarna utgör en bisyssla i förhållande till den andra anställningen. Frågan om en anställning som ordinarie domare och en annan offentlig anställning är förenliga med varandra bör alltså bedömas i förhållande till var och en av anställningarna. Det kan därför inte anses vara klart om direktören ska få vara tjänstledig från sin fullmaktsanställning och ha sitt uppdrag som direktör som en bisyssla.

Enligt 11 § i förslaget till lag om domstolar och domare prövar styrelsen frågor om direktörens bisysslor enligt 7 a–7 d §§ lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) och om han eller hon ska skiljas från anställningen enligt 33 § första stycket samma lag. Härvid föreslås en ändring av 33 § LOA så att även direktören för Domstolsstyrelsen inkluderas där, eftersom det endast är cheferna för Arbetsgivarverket och Institutet för mänskliga rättigheter som i nuläget räknas upp där. Bestämmelsen innebär att direktören får skiljas från sin anställning före utgången av anställningstiden, om det är nödvändigt av hänsyn till myndighetens bästa.

Eftersom direktören ska kunna avsättas (genom beslut av styrelsen) finns det ingen anställningstrygghet. Direktören kan inte längre, som enligt nuvarande ordning, omplaceras till att bli generaldirektör i Regeringskansliet. Med stor sannolikhet vill direktören därför vara tjänstledig från sin tidigare fullmaktsanställning. Det kan upplevas negativt för direktören att säga upp sig från sin (fullmakts-) anställning för en relativt sett osäker tillvaro som Domstolsstyrelsens direktör. Möjligen kan han eller hon omplaceras till annan anställning på Domstolsstyrelsen.

Samtidigt får en beviljad tjänstledighet anses negativt för hans eller hennes ordinarie domstol – som inte får en ordinarie chef under sin myndighetschefs frånvaro – upp till nio år.

Domstolsverket föreslår därför en ordning där den som föreslås som direktör för Domstolsstyrelsen (och som samtidigt är domstolschef) kan erbjudas att få sin fullmakt förflyttad till en annan domstol, förslagsvis en överrätt. På så sätt kan lagmanstiteln (eller vilken titel som nu föreligger) upprätthållas, samtidigt som den tidigare anställningsmyndigheten frigörs. Det innebär dels att jävsförhållandet, (dvs. risken för att en bisyssla anses förtroendeskadlig) inte består, dels att den tidigare anställningsdomstolen kan anställa en ny myndighetschef.

Domarutredningen har föreslagit att det införs en bestämmelse i 3 kap. 3 § lag om domstolar och domare enligt vilken Domstolsstyrelsen får besluta om förflyttning av domare. Domstolsverket vill betona vikten av att dessa författningsändringar kommer till stånd för bibehållandet av attraktiviteten av tjänsten som direktör.

4.1.7 Regleringsbrevens utformning vid ny ledningsform

I SOU 2023:12 (s. 358 ff.) konstateras att när regeringen utfärdar regleringsbrev avseende anslagen till Domstolsstyrelsen och domstolarna är det viktigt att detta sker med respekt för domstolarnas och domarnas oberoende och att det inte anges sådana verksamhetsmål eller uppdrag som riskerar att hota oberoendet. Hur det i praktiken ska säkerställas anges dock inte. Detta har lyfts i remissvar och Domstolsverket behöver information om hur departementet ser på frågan. Ett exempel på ett regleringsbrev som har iakttagit en myndighets särart i fråga om självständighet är Institutet för mänskliga rättigheter.

Det behöver vidare ses över hur verksamhetsmålen ska hanteras när de inte längre ska omfattas av regleringsbrev. Se vidare i avsnitt [4.2.7](#), [4.3.4](#) och [4.3.5](#) angående Domstolsverkets och Domstolsstyrelsens fortsatta arbete i frågan.

Domstolsverket ingår idag i regeringsuppdrag med anledning av att myndigheten är en del av brottmålsprocessen (exempelvis ingår Domstolsverket i uppdraget Bedömningar av verksamhetsvolym i brottmålsprocessen). Att delta i den sortens arbete är betydelsefullt både för Sveriges Domstolar och för hela rättskedjan. Framöver skulle ett sådant deltagande kunna ske efter inbjudan av andra myndigheter som fått sådant regeringsuppdrag. Domstolsstyrelsens fortsatta deltagande i regeringsuppdrag och hur det i så fall ska hanteras behöver således övervägas vidare av departementet.

Regleringsbrevets formulering måste även framåt innehålla de uppgifter som behövs för att kunna hantera den ekonomiska redovisningen. Se även synpunkt kring regleringsbrevens utformning i avsnitt [4.1.9](#) angående begreppet Sveriges Domstolar.

4.1.8 Personalföreträdarförordningens tillämplighet

Personalföreträdarförordningen gäller för myndigheter under regeringen i den omfattning som regeringen föreskriver i förordning med instruktion för myndigheten eller i någon annan förordning, se 1 § personalföreträdarförordningen (1987:1101). Vid styrelsemyndigheter har personalföreträdararna rätt att närvara och yttra sig vid all handläggning i styrelsen, se 4 § personalföreträdarförordningen. Domstolsverket har identifierat ett behov av klargörande i frågan, se vidare i avsnitt [4.2.2](#) p. 1, dvs. om personalföreträdarförordningen ska bli tillämplig eller inte för Domstolsstyrelsen.

4.1.9 Begreppet Sveriges Domstolar

Sveriges Domstolar är ett samlingsbegrepp för ett antal domstolar och myndigheter. Begreppet togs fram för att skapa en gemensam identitet och lanserades av Domstolsverket och kan sägas ersätta det föråldrade begreppet Domstolsväsendet. Begreppet Sveriges Domstolar används exempelvis av regeringen i regleringsbrev och pressmeddelanden samt vid tilldelande av regeringsuppdrag.

Det är inte reglerat eller på annat sätt specifikt definierat vilka myndigheter som ingår under samlingsbegreppet Sveriges Domstolar. Det uppkommer ibland frågor om Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag, Notariennämnden och Lagrådet omfattas. Denna fråga har hitintills inte

utgjort några egentliga problem men Domstolsverket kan se ett värde i att i samband med reformen att räta ut frågetecknen kring definitionen.

I många sammanhang är det myndigheterna som anges i 1 § förordning med instruktion för Domstolsverket tillsammans med Domstolsverket som anses ingå i begreppet Sveriges Domstolar, se till exempel Domstolsverkets hemsida och årsredovisningen.

I andra fall skiljer sig användandet av begreppet något från det nyss sagda. Exempelvis innehåller SCB:s myndighetsregister en myndighetsgrupp kallad "Sveriges domstolar samt Domstolsverket" vilket omfattar de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, hyres- och arrendenämnder, Domstolsverket samt även specialdomstolar (Arbetsdomstolen m.fl.).

Ett annat exempel där fler myndigheter nämns, än de som anges i 1 § instruktionen, är regleringsbrevet. I "Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Sveriges Domstolar" anges att anslaget disponeras av Domstolsverket och att anslaget får användas till utgifter för de allmänna domstolarnas, de allmänna förvaltningsdomstolarnas, hyres- och arrendenämndernas, Rättshjälpsmyndighetens, Rättshjälpsnämndens, Notarienämndens, Överklagandenämnden för nämndemannauppdrags samt Domstolsverkets verksamhet.

Att Notarienämnden och Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag anges i samma punkt är förvirrande för frågan om hur begreppet Sveriges Domstolar ska definieras. Detta skulle dock kunna förtydligas i t.ex. kommande regleringsbrev på ett relativt enkelt sätt. Även frågan om hanteringen av Lagrådet bör då tas om hand.

Domstolsverkets Ekonomiavdelning begärde vidare i november 2025 en namnändring från Domstolsverket till Sveriges Domstolar i Ekonomistyrningsverkets (ESV) myndighetsregister. Det ansågs oklart varför Domstolsverket används i detta register när begreppet Sveriges Domstolar används i budgetunderlag, regleringsbrev, bankgirot, företagsupplysningar, årsredovisning med mera.

Frågan om samlingsbegreppet Sveriges Domstolar behöver fortsatt utredas.

4.1.10 Utbildningsbehov

Det är viktigt att de nya styrelseledamöterna får en introduktion och utbildning inför att de tillträder.

För det fall Finansdepartementet, fortsatt håller sin orienterande utbildning för nya ledamöter i styrelsemyndigheter skulle Domstolsstyrelsens ledamöter även kunna erbjudas denna. Det finns värde i att den utbildningen i så fall kan hållas före det att styrelseledamöterna tillträder. Se vidare i avsnitt [4.2.9](#).

4.1.11 Säkerhetsprövning av styrelseledamöterna

En anställning eller annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet kan enligt säkerhetsskyddslagen behöva placeras i säkerhetsklass om personen får del av säkerhetsskyddsklassade uppgifter i viss omfattning eller genom sin tjänst kan orsaka skada för Sveriges säkerhet.

När en befattning är placerad i säkerhetsklass ska personen i fråga säkerhetsprövas innan deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten

påbörjas. Ur bland annat ett beredskapsperspektiv kommer det troligen vara så att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter kommer att behöva delas med den nya styrelsen.

Säkerhetsprövning för styrelseledamöterna är något som departementet behöver ta om hand.

4.1.12 Arvode till styrelseledamöterna

I 3 och 4 §§ i förordning (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m. finns bestämmelser om ersättning till styrelseledamöter. Arvodet till styrelseledamöterna beslutas av regeringen. Storleken på arvodet varierar mellan ordföranden, vice ordföranden och övriga ledamöter. En styrelseordförande i en statlig myndighet får i genomsnitt 71 700 kr om året i arvode medan övriga ledamöter i genomsnitt får 34 900 kr. Ersättningsnivåerna skiljer sig dock betydligt mellan olika myndigheter. För andra ledamöter än ordföranden varierar arvodesnivån mellan 8 000 kr och 56 000 kr per år. Det är inte känt vilken arvodesnivå som kommer att gälla för ledamöterna i Domstolsstyrelsens styrelse.

4.2 Konsekvenser att hanteras av Domstolsverket

I detta avsnitt redovisas de konsekvenser av reformen som Domstolsverket behöver hantera inför styrelsens tillträde. Det handlar om att bygga den organisatoriska, administrativa och rättsliga infrastrukturen som krävs för att den nya ledningsformen ska kunna fungera från dag ett – från anpassade beredningsprocesser och styrande dokument till säkra kommunikationsvägar och uppdaterade rutiner.

Flera av åtgärderna förutsätter att de ställningstaganden som beskrivs i avsnitt [4.1](#) har gjorts. Det gäller särskilt utformningen av ny arbetsordning och beredningsorganisation, som är beroende av klargöranden kring bland annat instruktion, övergångsbestämmelser och delegering av föreskriftsrätt.

4.2.1 Organisationsförändringar

Uppdraget har identifierat vissa behov av organisationsförändringar med anledning av förstärkningen av oberoendet samt införandet av en ny ledningsform. Dessa förändringsbehov är:

- att Domstolsverkets Insynsråd kommer att upphöra eftersom myndigheten blir en styrelsemyndighet,
- att internrevisionen behöver organiseras direkt under styrelsen,
- att Domstolsakademin inte längre behöver bevaka sitt organisatoriska oberoende i förhållande till en generaldirektör eftersom hela Domstolsstyrelsen har ett oberoende i förhållande till regeringsmakten, och
- att myndigheten behöver ta fram en organisation för ledningsstöd.

Nedan beskrivs dessa behov närmare.

Domstolsverkets insynsråd

Det Insynsråd som finns i dag har till uppgift att utöva insyn i Domstolsverkets verksamhet och ge generaldirektören råd. I och med att en styrelse tillskapas kommer Insynsrådet inte längre finnas kvar, se vidare i avsnitt [4.1.3](#).

Internrevisionen

Internrevisionen ansvarar för internrevision inom Domstolsverkets verksamhetsområde i enlighet med internrevisionsförordningen (2006:1228) och de riktlinjer för internrevisionen vid Domstolsverket som generaldirektören fastställt. För att internrevisionens oberoende i förhållande till den granskade verksamheten ska begränsas så lite som möjligt ska internrevisionen vara organisatoriskt inplacerad direkt under myndighetens ledning, jfr 9–11 §§ internrevisionsförordningen. Organisationsmässigt ligger internrevisionen i dagsläget direkt under generaldirektören. I och med bildandet av styrelsen flyttar internrevisionen i stället direkt in under styrelsen.

Domstolsakademin

Domstolsakademin, som ansvarar för kompetensutvecklingen för all dömande personal inom Sveriges Domstolar, är idag fristående organisationsmässigt i förhållande till Domstolsverket. Denna oberoende organisationsform, där Domstolsakademin inte svarar inför Domstolsverkets generaldirektör, har skapats för att kunna säkra att domare kan kompetensutveckla sig utan att riskera otillbörlig påverkan. Skulle Domstolsakademin svara inför generaldirektören finns det också en koppling till regeringen och den politiska makten. När nu Domstolsstyrelsen kommer att ledas av en styrelse utan koppling till regeringen faller behovet av en oberoende organisationsform för Domstolsakademin bort.

I samband med detta behöver frågan om hur Domstolsakademin i fortsättningen ska vara organiserad utredas vidare. Den skulle kunna utgöra en egen avdelning i Domstolsstyrelsen, med fördelar som exempelvis att det är lättare att effektivisera administrationen kring utbildningar för både dömande och annan personal. Det kan å andra sidan behöva utredas närmare hur inflytandet från Domstolsstyrelsens styrelse påverkar vilka utbildningar som ska erbjudas ordinarie domare och därmed vilka utbildningar en domare går. Därtill har det framkommit att det fortsatt är viktigt att Domstolsakademins rektor har mandat att sluta avtal med andra europeiska domarskolor och liknande utbildningsorgan för utbildningarnas kvalitets skull.

I utredningen av hur Domstolsakademin ska vara organiserad behöver dessa och andra för- och nackdelar belysas innan organisationsformen för Domstolsakademin väljs. I utredningen behöver det också belysas hur förankring hos domstolarna fortsättningsvis ska ske, motsvarande Rådet vid Domstolsakademin som finns idag för råd och stöd till rektorn.

Organisation för ledningsstöd

Domstolsverket har till uppgift att leda och samordna Sveriges Domstolars verksamhet som helhet, ge stöd och service samt driva och stödja utveckling inom Sveriges Domstolar i syfte att nå våra gemensamma mål. Samtidigt ska detta göras med respekt för att varje domstol och nämnd är en egen myndighet. När myndigheten får en ny ledningsform ska uppdraget förbli likadant. Med ytterligare en hierarkisk nivå ökar dock kraven på samordnad beredning både i Domstolsstyrelsen och med domstolarna. De kraven handlar både om administration och om att personer som ingår i styr- och ledningssystemet förstår sin roll och uppdrag och agerar i enlighet med det. Ska detta kunna förverkligas krävs det en utökad organisation för ledningsstöd jämfört med den planeringsenhet som idag ansvarar för lednings- och styrningsprocesserna med tillhörande beredning till stöd för

generaldirektören. Anledningarna till detta samt hur en utveckling behöver se ut utvecklas i nästa avsnitt; avsnitt [4.2.2](#).

Utredning av kommande beredningsorganisation behöver säkra både rätt kompetenser och rätt antal personer som direktören och styrelsen behöver för att säkra berednings- och styrningsprocesserna.

Utöver dessa fyra nämnda behov av organisationsförändringar ser uppdraget även att det finns organisatoriska frågor att utreda närmare, se nedan.

Riskbedömningar vid organisatoriska och strukturella förändringar

Övergången till Domstolsstyrelsen innebär organisatoriska och strukturella förändringar som kan påverka flera riskområden. Detta innefattar exempelvis kompetensförsörjning, informationssäkerhet och andra områden som har långsiktig påverkan på verksamhetens stabilitet och utveckling. En tydlig, konsekvent och transparent riskbedömning är avgörande för att säkerställa att dessa förändringar hanteras proaktivt och att styrelsen får ett tillförlitligt underlag för sitt arbete.

Domstolsverket behöver därför se över hur ett sådant arbete ska genomföras.

Säkerhetschefens placering i organisationen

Av 2 kap. 7 § st. 3 säkerhetsskyddslagen (2018:585) framgår att säkerhetsskyddschefen ska vara direkt underställd chefen för verksamhetsutövarens verksamhet, om en sådan chef finns, och annars verksamhetsutövarens ledning. För Domstolsstyrelsens del innebär det att säkerhetsskyddschefen ska vara direkt underställd direktören tillika myndighetschefen. Bestämmelsen innebär inte bara ett formellt krav på en viss plats i organisationen utan också att säkerhetsskyddschefen i praktiken ska ges en reell möjlighet att ge stöd åt och påverka ledningen i frågor som rör säkerhetsskyddsaspekter.

Domstolsverket behöver därför se över hur säkerhetsskyddschefen ska placeras i organisationen.

4.2.2 Styrmodell, beredningsprocesser och strategiska forum

Att förändra en myndighets ledningsform är en stor förändring, och ännu större inom den typen av organisation som Domstolsverket och Sveriges Domstolar utgör. Förändringen föranleder initialt ett stort arbete med att anpassa organisationen till den nya ledningsformen inom dessa områden:

1. Arbetsformer för styrelsen
2. Utveckling av styrmodell, strategiska dokument och beredningsprocesser
3. Intern styrning och kontroll samt identifierade risker

Efter att organisationens styr- och ledningsprocesser med tillhörande beredningsprocesser har anpassats till den nya ledningsformen kvarstår delar där det inte räcker med en initial anpassning, utan där den nya ledningsformen för med sig ett behov av ett utökat ledningsstöd inom Domstolsstyrelsen. Det beror på en ökad arbetsmängd i förhållande till:

4. Ökad beredning inom Domstolsstyrelsen
5. Ett ännu större ansvarstagande från Sveriges Domstolars myndighetschefer
6. Tydliggöra syftet för de strategiska forumen
7. Mer komplex mötesplanering

Dessa olika delar utvecklas närmare nedan.

1. Arbetsformer för styrelsen

Hur styrelsen ska arbeta och fatta beslut behöver utredas och förslag för fastställande av arbetsformer för styrelsen måste tas fram. I detta ingår vilka beredningsformer inom Domstolsstyrelsen och inom domstolarna/nämnderna som behövs för att få fram tillräckliga underlag för ett kollektivt beslutsfattande.

Som angivits under avsnitt [4.1.8](#) om personalföreträdarförordningen behöver Domstolsverket förbereda den valda vägen i frågan. Om den blir tillämplig behöver detta planeras för, likväl som Domstolsverket behöver utreda hur samverkan med de lokala fackförbunden kan utvecklas för det fallet förordningen inte blir tillämplig.

2. Utveckling av styrmodell, strategiska dokument och beredningsprocesser

I Domstolsverkets styrmodell och i myndighetens styrande dokument som strategier inom bland annat dataskydd, krisledning, internationell verksamhet, kommunikation, ledarskap, kompetensförsörjning och IT specificeras hur ledning och styrning av myndigheten går till. Här inkluderas verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljning på Domstolsverket, verksamhetsuppföljning på övergripande nivå för Sveriges Domstolar i förhållande till Sveriges Domstolars strategiska inriktning samt framtagande av årsredovisning samt budgetunderlag för Sveriges Domstolar.

Styrmodellen med tillhörande styrande dokument samt beredningsprocesser måste gås igenom grundligt och uppdateras utifrån den tillkommande beslutsnivån. Utifrån denna justering måste alla verktyg och metodstöd i beredningsprocesserna; mallar, missiv och underlag m.m., justeras i enlighet med den nya ordningen.

3. Intern styrning och kontroll samt identifierade risker

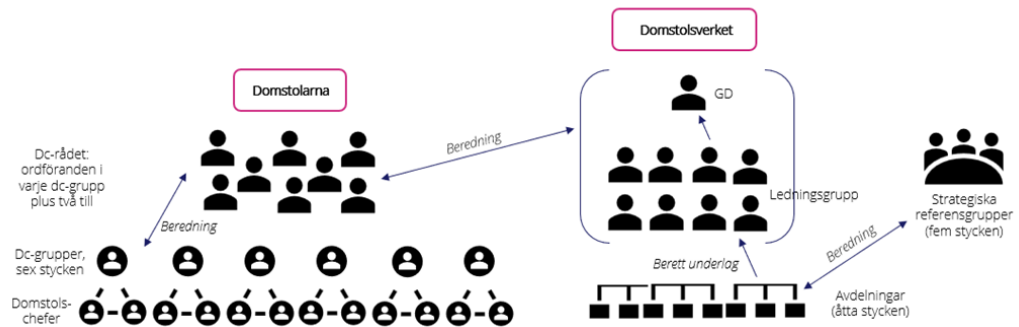
I dagsläget är det Domstolsverkets generaldirektör som beslutar om vilka risker som ska ingå i den övergripande analysen för Sveriges Domstolar. Detta gör direktören efter beredning inom ledningsgruppen. Med övergången till Domstolsstyrelsen kommer detta beslutsansvar att övergå till styrelsen, vilket ställer högre krav på transparens och struktur i urvalsprocessen.

För att riskhanteringen ska vara ett effektivt stöd i styrning och uppföljning är det avgörande att riskområden med strategisk betydelse följs kontinuerligt över tid. Detta innefattar exempelvis kompetensförsörjning, informationssäkerhet och andra områden som har långsiktig påverkan på verksamhetens stabilitet och utveckling.

4. Ökad beredning inom Domstolsstyrelsen och i dialog med domstolarna/nämnderna

Domstolsverket fungerar i en kontext där uppdraget är att skapa effektivitet och utveckling åt en organisation av självständiga myndigheter; cirka 80 domstolar och nämnder. Det har därför skapats en struktur med samverkansforum med dessa domstolar och nämnder. När ledningen och styrningen av myndigheten ändras, förändrar det rollfördelningen mellan samtliga dessa forum.

Nedan är en skiss över hur samverkan mellan den centrala domstolsadministrationen och domstolarna/nämnderna inom Sveriges Domstolar ser ut idag. Pilarna anger de beredningsprocesser som därmed berörs. Hur kommande samverkansformer och beredningsprocesser bäst ska vara strukturerade när styrelsen tillträtt är en fråga som behöver utredas inför att den ska tillträda.

Ett ärende/projekt/uppdrag tar oftast sin början i ett utvecklingsbehov som Domstolsverkets avdelningar har analyserat hos domstolarna. Under beredningen av ärendet fram till beslut av, i dag, generaldirektören, sker avstämning i något eller alla de strategiska samverkansforum som domstolarna och Domstolsverket delar; de strategiska referensgrupperna som idag finns för digital mål- och ärendehantering, digital IT-arbetsplats, HR, ekonomi- och verksamhetsstyrning samt kommunikation; DC-grupperna som samlar alla domstolscheferna samt DC-rådet som samlar ordförandena i DC-grupperna.

När styrningen av myndigheten förändras från att *en* person fattar beslut om exempelvis verksamhetsplan till att nio personer ska göra det gemensamt kommer kravet på beredningen/förankring att öka. Underlagen kommer att behöva vara ännu mer genomarbetade för att säkra det kollektiva beslutsfattandet.

5. Ett ännu större ansvarstagande från Sveriges Domstolars myndighetschefer

Under beredningen av ett ärende är förankringen inom de strategiska referensgrupperna, DC-grupperna och DC-rådet viktiga samverkansorgan mellan den centrala domstolsadministrationen och domstolarna/nämnderna. När Domstolsverkets ledningsform ändras finns det möjlighet att förändringen också kan skapa en ökad kraft i hur samtliga myndigheter inom Sveriges Domstolar går gemensamt framåt mot gemensamma mål. Det kräver dock ett ökat helhetsperspektiv hos alla myndighetschefer, så att alla som ingår i beredningen av ett ärende tar hänsyn till såväl de enskilda delarna som till helheten i Sveriges Domstolar. Det i sin tur kräver ett ökat stöd i att driva utveckling av det strategiska helhetstänket i Sveriges Domstolar, vilket är ett omfattande och långsiktigt arbete som kräver kommunikation och dialog.

6. Tydliggöra syftet för de strategiska forumen

När den nya ledningsformen införs och kraven på helhetstänk i beredningen inom domstolarna respektive nämnderna ökar innebär det också att rollen

och uppdraget för de personer som sitter i de strategiska forumen behöver utvecklas. Det behöver utredas hur roller och uppdrag ska utvecklas för att få till den mest effektiva samverkansstrukturen. Därefter behöver det ges ett ökat stöd för att alla personer som har dessa roller ska förstå sin uppdaterade roll. Häri ligger också en av de största utmaningarna framåt med införandet av ny ledningsform. Att införa strukturer och processer är en förutsättning för styrning och ledning, men full verkan av styrning och ledning uppnås först när alla personer som ingår i dessa strukturer och processer till fullo förstår sin roll och sitt uppdrag.

När den utredningen görs behöver det även bedömas huruvida medlemmarna av styrelsen inte samtidigt bör vara medlemmar av DC-rådet och/eller de strategiska referensgrupperna.

7. Mer komplex mötesplanering

När beredningen behöver utökas såväl inom Domstolsstyrelsen som inom domstolarna/nämnderna kommer tidsramarna för mötesplaneringen att behöva justeras. Det bedöms att processerna för verksamhetsplanering, verksamhetsuppföljning samt för framtagande av årsredovisning och budgetunderlag behöver tidigareläggas för att säkra tid för att Domstolsstyrelsens styrelse ska kunna komma till kollektivt beslut. Detta sammantaget kommer att göra mötesplaneringen mer komplex genom att alla ingående strategiska forum stämmer överens i tid med varandra. Detta bedöms kräva ett utökat ledningsstöd. Ett fortsatt arbete får utvisa dessa behov.

4.2.3 Förbereda rekrytering av direktören

Styrelsen för Domstolsstyrelsen måste så snart den tillträder inleda rekryteringen av direktör. Att det är styrelsen som ska utse direktören framgår av 5 kap. 7 § förslaget till lag om domstolar och domare, samt av förslag till ny bestämmelse i 11 kap. 15 § regeringsformen.

För att säkerställa ett så snabbt rekryteringsförfarande som möjligt när styrelsen väl är på plats måste rekryteringen av direktören förberedas så långt det är möjligt innan styrelsen tillträder. Ett utkast till kravprofil bör tas fram så att en sådan kan beslutas av styrelsen när den har tillträtt och rekrytering kan påbörjas.

Oavsett bra förberedelser behöver det tas fram en plan för hur ledningen ska hantera situationen om en direktör inte kan tillträda sin anställning den 1 april 2027.

4.2.4 Frågor gällande värdmyndighetskap

Enligt förslag ska Domstolsstyrelsen bli värdmyndighet för Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Detta medför vissa praktiska och juridiska överväganden, se även avsnitt [4.1.2](#).

Bland annat behöver det analyseras om Domarnämndens och Domaransvarsnämndens e-postloggar blir allmänna handlingar hos Domstolsstyrelsen. Dessutom behöver dataskyddsöverväganden göras av Domarnämndens och Domaransvarsnämndens personuppgiftsbehandling. Om Domstolsstyrelsen blir personuppgiftsbiträde åt nämnderna behöver en personuppgiftsbiträdesöverenskommelse ingås dem emellan som reglerar behandlingen. Överenskommelserna ska vara på plats innan behandlingen påbörjas.

Det kan bli aktuellt att utreda om och i så fall hur aktuella anslag för Domaransvarsnämnden och Domarnämnden kommer att påverka budgetunderlaget.

4.2.5 Namnbyte från Domstolsverket till Domstolsstyrelsen

Detta uppdrag har inte omfattat arbetet med att planera för Domstolsverkets namnbyte till Domstolsstyrelsen. Det uppdraget genomförs som en förstudie under början av 2026 under diarienummer DOV 2025/1640 och ska redovisa sina slutsatser den 30 april 2026, se avsnitt [3.2](#).

4.2.6 Kommunikation i förhållande till domstolarna/nämnderna

Uppdraget har identifierat ett behov av förstärkt kommunikation till myndighetscheferna i samband med förändringarna att bli en styrelsemyndighet. Förändringen medför ett större ansvarstagande för myndighetscheferna, se vidare avsnitt [4.2.2](#) p. 5, vilket också ställer högre krav på förändringsledning, kommunikation och gemensamma budskap inom Sveriges Domstolar. För att den nya styrningen och processerna ska kunna få legitimitet och förtroende behöver även myndighetscheferna involvera sina medarbetare och skapa engagemang för frågorna.

Domstolsverket behöver i dialoger med domstolarna/nämnderna erbjuda kommunikationsstöd. Sådant stöd kan avse kommunikationspaket i olika sammanhang och över tid.

4.2.7 Ersätta uppdragen i regleringsbrevet

Regleringsbrevet till Domstolsstyrelsen kommer att ändras i förhållande till hur det är idag. Vissa delar blir kvar, men det är ännu inte klart hur ändringarna kommer att ske. Detta innebär att de delar av verksamheten som har utgått från uppdrag i regleringsbrevet/regeringsuppdrag kommer att behöva ersättas av uppdrag och verksamhetsmål från styrelsen, se nedan angående verksamhetsmål i avsnitt [4.3.5](#). Domstolsverket behöver se över hur en process för att ta fram förslag till uppdrag, för styrelsen att besluta om, ska se ut.

4.2.8 Ny arbetsordning samt besluts- och delegationsordning

I arbetsordningen framgår formerna för myndighetens verksamhet. En arbetsordning beskriver myndighetens organisation, arbetsfördelningen mellan styrelse och myndighetschef, delegeringen av beslutanderätt inom myndigheten, handläggningen av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten. Ett förtydligande av fördelningen av uppgifter och beslutanderätt inom myndigheten är en förutsättning för en effektiv intern styrning och kontroll.

En ny arbetsordning för Domstolsstyrelsen inklusive mandatfördelning mellan styrelsen och direktören måste därmed förberedas för att kunna beslutas av styrelsen så snart den har tillträtt. Med anledning av den arbetsordning som kommer att föreslås behöver alla avdelningar inom Domstolsverket se över rapporteringsvägar, rutiner och riktlinjer så att de stämmer överens med de nya styrnings- och ledningsrutinerna.

Styrelsen bör noga överväga vilka frågor som ska delegeras till direktören tillika myndighetschefen. För att bland annat arbetsfördelningen mellan ordföranden och myndighetschefen ska löpa smidigt, så att inte ett motstridigt dubbelarbete uppstår, är det viktigt att uppgiftsfördelningen

mellan styrelsen och myndighetschefen regleras tydligt. Det ska ske i arbetsordningen, se vidare i avsnitt [4.3.2](#).

I en besluts- och delegationsordning behöver direktören därefter besluta om detaljerna för de områden som han eller hon fått beslutsmandat kring av styrelsen.

I de nya styrande dokumenten behöver det exempelvis framgå.

- Hur uppgiftsfördelningen mellan styrelsen och direktören/myndighetschefen ska se ut.
- Vad direktören ges mandat att besluta om.
- Vem som har rätt att företräda myndigheten och teckna dess namn i olika frågor? Ett exempel på en sådan fråga är att bankerna ställer krav på att det finns reglerat vem som tecknar firman. Smidigast är om direktören har rätt att teckna firman samt, för minskad sårbarhet, även ekonomidirektören.

Domstolsverket behöver ta fram förslag till sådana styrande dokument och förbereda så mycket det går inför att styrelsen och direktören ska tillträda.

4.2.9 Introduktion och utbildning för styrelseledamöter

För att ge styrelseledamöter bra förutsättningar för sitt arbete behöver Domstolsverket ta fram ett introduktions- och utbildningspaket för dem. Det är viktigt att introduktionen innehåller information om Sveriges Domstolar, Domstolsstyrelsen och vad uppdraget innebär samt vad som förväntas i rollen som styrelseledamot, se även avsnitt [4.1.10](#).

4.2.10 Säkerhetsprövning av direktör med flera

En anställning eller annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet kan enligt säkerhetsskyddslagen behöva placeras i säkerhetsklass om personen får del av säkerhetsskyddsklassade uppgifter i viss omfattning eller genom sin tjänst kan orsaka skada för Sveriges säkerhet.

När en befattning är placerad i säkerhetsklass ska personen i fråga säkerhetsprövas innan deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten påbörjas. I dagsläget är det säkerhetsskyddschefen på Domstolsverket som ansvarar för frågor kopplat till säkerhetsskydd på myndigheten. Ur bland annat ett beredskapsperspektiv kommer det troligen vara så att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter kommer att behöva delas med den nya styrelsen, vilket ger ett behov av säkerhetsprövning även i viss del av organisationen. Därför behöver det fastställas om Domstolsverkets säkerhetsskyddschef kan ansvara för säkerhetsprövning av Domstolsstyrelsens direktör och eventuellt någon annan medarbetare, eller om någon annan ordning bör införas. Jämför avsnitt [4.1.11](#).

4.2.11 Säkra digitala kommunikationsvägar för styrelsen

Uppdraget har identifierat ett behov för styrelsen kan kunna få ta del av handlingar inför styrelsesammanträden, men även uppdateringar av annat slag under tiden däremellan. Det finns också ett behov för styrelsen av att kunna signera handlingar och kommunicera sinsemellan på ett informationssäkert sätt.

Domstolsverket behöver analysera i vilken utsträckning dessa behov kan tillgodoses genom befintliga lösningar eller om en teknisk plattform kan upphandlas eller byggas internt. Arbetet med detta inkluderar i så fall

informationsklassning av den information som styrelsen kommer att hantera, användning av dator, EFOS-kort, digital yta för styrelsens information samt vilka e-postgrupper som styrelsen ska ingå i.

4.2.12 Nya dataskyddsbedömningar

Det behöver analyseras i vilken mån den nya ledningsformen medför nya personuppgiftsbehandlings, till exempel i samband med utseendet av styrelseledamöter. Dataskyddsbedömningar och åtgärder kring behandlingen ska ha genomförts innan behandlingen påbörjas.

4.2.13 Domstolsverkets föreskrifter

Det behöver analyseras om Domstolsverkets nuvarande föreskrifter kommer att gälla när Domstolsstyrelsen tar över eller om uppdaterade föreskrifter måste finnas på plats samma dag som ändring av ledningsform sker.

I dagsläget beslutar generaldirektören föreskrifter och allmänna råd (se bland annat avsnitt 10 i Anvisningar för Domstolsverkets föreskriftsarbete).

Det behöver också utredas vem som ska stå som ansvarig utgivare för föreskrifterna och besluta om trycklov för dessa.

4.2.14 Titulatur

Med anledning av kommande förändring där titeln generaldirektör kommer att ändras till direktör, finns det anledning att se över Domstolsverkets chefsorganisations titlar för att undvika missförstånd kring roll och ansvar. Avdelningarnas chefer har idag titel med ändelsen ”direktör”.

Med anledning av ovan titelförändring för myndighetschefen kommer Domstolsverket att se över frågan för ställningstagande.

4.3 Konsekvenser att hanteras av Domstolsstyrelsens styrelse

I detta avsnitt redovisas konsekvenser av reformen som kräver ställningstaganden av Domstolsstyrelsens styrelse. Det handlar dels om beslut som bara styrelsen kan fatta – såsom att anställa direktör och fastställa arbetsordning – dels om frågor av strategisk karaktär där styrelsen behöver forma sin egen hållning.

Domstolsverket avser att i möjligaste mån förbereda beslutsunderlag inför styrelsens tillträde så att beslut kan fattas utan onödigt dröjsmål. Flera av frågorna nedan har en direkt motsvarighet i avsnitt [4.2](#), där Domstolsverkets förberedande arbete beskrivs.

4.3.1 Rekrytering av direktör

Domstolsstyrelsens styrelse ska så snart den tillträder inleda rekryteringen av en direktör. Att det är styrelsen som ska utse direktören framgår av 5 kap. 7 § förslaget till lag om domstolar och domare, samt av en föreslagen ny bestämmelse i 11 kap. 15 § regeringsformen.

Styrelsen ska därefter även besluta om tillsättning, inklusive lönesättning av direktören.

4.3.2 Att besluta om ny arbetsordning

När Domstolsverket har utarbetat ett förslag till ny arbetsordning för Domstolsstyrelsen inklusive mandatfördelning mellan styrelsen och direktören måste styrelsen så snart den har tillträtt besluta om ny arbetsordning. Det är ytterst styrelsen själv som mot bakgrund av myndighetsförordningens krav bedömer vilka uppgifter som bör delegeras. Styrelsen delegerar till direktören, som i sin tur bör få rätt av styrelsen att delegera vidare inom organisationen, vilket sker i en så kallad besluts- och delegationsordning. Styrelsen bör hållas underrättad om direktörens vidaredelegering. Se vidare i avsnitt [4.2.8](#).

4.3.3 Ny styrmodell och nya styrningsprocesser

När Domstolsverket har utarbetat ett förslag till ny styrmodell inklusive hantering av styrande dokument samt justerade berednings- och styrningsprocesser, och justeringar vad gäller uppdrag och roll för strategiska forum måste styrelsen vid sitt tillträde besluta om dessa. Se vidare i avsnitt [4.2.2](#).

4.3.4 Styrelsens ansvar att ge myndigheten uppdrag

Delar av Domstolsverkets verksamhet har hittills utgått från uppdrag i regleringsbrevet/regeringsuppdrag som myndigheten har tilldelats. Regleringsbrevet kommer att vara kvar i vissa delar, men det är ännu inte klart vilka. Att uppdragen i regleringsbrevet blir färre innebär att styrelsen behöver ta ställning till vilka uppdrag den ska ge myndigheten. Domstolsstyrelsens linjeorganisation kommer dock att kunna bereda förslag på uppdrag för styrelsen att ta ställning till. Se vidare i avsnitt [4.1.7](#) och [4.2.7](#).

4.3.5 Verksamhetsmål för domstolarna

Det finns, som ovan nämnts, anledning att fundera över om domstolarnas verksamhetsmål i regleringsbrevet fortsatt kommer att sättas av regeringen efter införandet av ny ledningsform, se vidare i avsnitt [4.1.7](#) och [4.2.7](#). Hanteringen av verksamhetsmålen skulle i så fall bli en fråga för Domstolsstyrelsens styrelse. Ett arbete behöver i så fall bedrivas av styrelsen för att ha nya verksamhetsmål på plats till 2028. Verksamhetsmålen bör integreras i Sveriges Domstolars strategiska inriktning och beredas i sedvanligt strategiskt forum – idag i DC-rådet – innan styrelsen fattar beslut.

4.3.6 Deltagande vid myndighetsdialogerna

Hittills har det varit Domstolsverkets generaldirektör som har representerat myndigheten vid myndighetsdialoger med Justitiedepartementet. Vanligtvis är det i styrelsemyndigheter i vart fall styrelsens ordförande och generaldirektör som deltar vid myndighetsdialogen. Styrelsen behöver vid sitt tillträde ta ställning till vilka som ska delta vid dessa fortsättningsvis.

4.3.7 Medlemskap i ENCJ

European Network of Councils of the Judiciary (ENCJ) är en sammanslutning av nationella institutioner inom EU som, i likhet med Domstolsverket, ansvarar för stöd till domstolarna. Nätverket arbetar genom erfarenhetsutbyte och har bland annat som målsättning att stärka domstolarnas oberoende. För att vara medlem i nätverket krävs att den deltagande nationella institutionen är eller styrs av ett domarråd (judicial council), dvs. är en självständig domstolsstyrelse. Eftersom Sverige idag inte

har något sådant domarråd som är en sådan självständig domstolsstyrelse, kan vi inte vara medlemmar i ENCJ. Sverige deltar sedan ett antal år tillbaka som "observatör" i nätverket.

En konsekvens av den nya ledningsformen, och förslagen kopplade till den, är att det nu kan finnas chans för Sverige att bli fullvärdig medlem i ENCJ. Det finns således skäl att undersöka dessa möjligheter på ett strukturerat sätt framöver.